

INSTITUT DĚTÍ A MLÁDEŽE
Ministerstva školství,
mládeže a tělovýchovy

MLÁDEŽ ČR 2002

ZPRÁVA Z POLYTEMATICKÉHO VÝZKUMU

PRAHA, ČERVEN 2002

Úvodem

IDM MŠMT od roku 1994 rozvíjelo průběžné sledování postojů a názorů mladé generace s cílem vytvářet postupně časové řady.

V rámci koncepčních změn, kdy se jako nejvýznamnější prosazuje poznávání názorů a postojů skupiny dospívající mládeže, si prezentovaný výzkum kladl za cíl doplnění databanky IDM MŠMT v oblasti kontinuálních výzkumů rozvíjených v letech 1994 až 1997 a doplnit získané časové řady. Před zpracovateli vyvstal nelehký úkol vybrat z velkého množství otázek ty, které jsou meritorní z hlediska doplnění vzniklých časových řad.

Z tohoto důvodu byly v roce 1997 vybrány ty otázky, které autoři považovali za podstatné, bez ohledu na to, zda byly šetřeny plošně přes průřez celé mladé generace (definované věkovým rozmezím 15 - 26 let), či jen u dílčích věkových kategorií. Druhým úkolem bylo vytvořit předpoklady pro budoucí orientaci na dospívající mládež (s ohledem na to byl posílen vzorek středoškolské populace).

Respondenty v roce 1997 byla středoškolská mládež (957 osob) a 427 osob ve věku 20 - 26 let. Řízené rozhovory proběhly na přelomu listopadu a prosince roku 1997. V roce 2002 byl výzkum v návaznosti na přípravu podkladů pro státní politiku opakován. Vzorek tvoří 524 středoškoláků a 391 osob ve věku 20 – 26 let. Řízené rozhovory proběhly v květnu až červnu 2002.

Získané výsledky se promítnou do analýz a syntéz zpracovávaných pro potřeby decizní sféry, současně vytváří i rámec pro hlubší úvahy o vývoji názorů české mládeže na přelomu třetího tisíciletí.

Technická poznámka: údaje jsou uváděny v procentech, dopočet do 100 % tvoří podíl osob, které na danou otázku neodpověděly.

1. Blok otázek věnovaných povolání

Otázka: *Myslíte, že se Vám podaří (podařilo) být tím, co jste si přál být, když jste končil (studoval) střední školu, učiliště?*

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997	2002
Rozhodně ano	12	19
spíše ano	43	39
spíše ne	10	9
rozhodně ne	1	2
neví	31	31

Středoškolská mládež je po čtyřech letech v otázce realizace svých aspirací po ukončení školy mírně optimističtější.

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997	2002
Rozhodně ano	28	26
spíše ano	22	23
spíše ne	15	15
rozhodně ne	30	23
neví	5	12

Optimismus ale není na místě. Realizace aspirací jako v minulosti se týká jen poloviny respondentů.

Otázka: *Jak hodnotíte možnosti získat zaměstnání v oboru, který jste vystudoval (studujete), ve kterém jste se vyučil (učíte)?*

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

Možnosti	1997	2002
velmi dobré	18	12
poměrně dobré	38	37
Průměrné	31	39
poměrně špatné	8	8
velmi špatné	4	3

Možnost získat zaměstnání v oboru, který studují, hodnotí středoškoláci hůře než v roce 1997 (o 7 procentních bodů).

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997	2002
velmi dobré	11	16
poměrně dobré	32	31
Průměrné	29	32
poměrně špatné	14	14
velmi špatné	12	6

Starší respondenti jsou optimističtější. Možnost získat zaměstnání v oboru, který vystudovali, hodnotí lépe než v roce 1997 (o 5 procentních bodů).

Otázka: *Kde jste zaměstnán?*

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997	2002
ve státním podniku, instituci	19	19
v družstevním podniku	2	2
v české soukromé společnosti (a.s., s.r.o., v.o.s. atd.)	28	27
v jiném českém soukromém podniku	14	13
u zahraniční firmy	3	8
jsem podnikatel	10	9
jsem nezaměstnaný	6	6
Jinak	16	14

Situace se celkově nemění. Údaje dokládají potvrzují váhu soukromého sektoru, který je pro mladé lidi přitažlivý zpravidla vyššími mzdami a sám se k mladým lidem, jak o tom svědčí podnikatelská inzerce, obrací. V našem souboru jde o 48 % dotázaných (zvýšení o 3 body). Nezanedbatelný není ani desetiprocentní podíl podnikatelů. Podíl těch, kteří uvádějí "jinak" je tvořen lidmi bez trvalé práce, studenty, ženami v domácnosti apod.

Otázka: *Měl jste obtíže při získávání svého prvního místa?*

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997	2002
rozhodně ano	12	12
spíše ano	18	18
spíše ne	31	32
rozhodně ne	27	24
Neví	8	10

Obdobně jako v minulosti téměř tři pětiny respondentů nevykázaly výraznější obtíže při získávání prvního místa, 12% se ovšem setkala se závažnějšími problémy.

Otázka: Jak dlouho trvalo, než jste nastoupil na své první místo?

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997	2002
místo jste získal prakticky ihned	44	37
do dvou měsíců	19	19
do tří měsíců	9	12
do půl roku	8	12
jeden rok	3	4
déle	1	2

Podíl těch, kteří získali první místo v době obvyklé (uvážíme-li tendenci k prožití posledních prázdnin) poklesl o 7 bodů. Skutečně závažnější problémy signalizuje jen 18 % dotázaných (zhoršení o 6 procentních bodů).

Otázka: Změnil jste svého prvního zaměstnavatele?

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997	2002
ne, nezměnil	41	47
ano, je to Vaše druhé místo	33	24
ano, je to Vaše třetí místo	10	11
ano, je to Vaše čtvrté místo	4	4
ano, je to Vaše páté místo	1	2
místo jste změnil více než pětkrát	3	3

Výše konstatované obtíže se promítají do poměrně vysoké stability na pracovních místech. Místo nezměnilo 47 % dotázaných (o 6 bodů více), více než tři místa (včetně) vykázalo 20 % respondentů.

Otázka: Jaký druh příjmu máte?

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997	2002
bez vlastního pravidelného příjmu (kapesné, stipendium apod.)	8	4
příspěvek od rodičů a příležitostné výtěžky	6	11
pravidelný měsíční plat	47	50
pravidelný měsíční plat a příležitostné výtěžky	17	18
příjem z dvojího zaměstnání	2	2
příjem ze soukromého podnikání	11	7
důchod a podobný pravidelný příjem (mateřský příspěvek. aj.)	5	4
podpora v nezaměstnanosti	3	3
jiná odpověď	1	3

Co do zdrojů je situace stabilizovaná. Tabulka ukazuje, že příležitostné výtěžky a vedlejší zaměstnání vykazuje okolo pětiny dotázaných, což více či méně koresponduje s daty

získanými v oblasti volnočasových aktivit. Podíl osob, uvádějících příspěvky od rodičů a příležitostné výděly, vysvětlí plánovaná bude korelační analýza (pravděpodobně jde o studenty).

Otázka: *Jak dalece umožňují Vaše příjmy (plat, stipendium atd.) realizovat Vaše osobní zájmy a záliby?*

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997	2002
Nejde tak dalece o finance jako spíše o čas a příležitost	18	24
v zásadě Vám pro tento účel stačí	41	40
Příliš toho nedovolují, kvůli nim se musíte často uskromňovat	22	21
Zdaleka neumožňují to, co byste rád dělal	15	12
Jsou zásadní překážkou Vaší osobní seberealizace	4	3

Okolo dvou třetin středoškoláků je spokojeno se svými příjmy, situace se během čtyř let poněkud zlepšila.

Mládež ve věku 20 – 26 let

Hodnocení příjmů	1997	2002
Nejde tak dalece o finance jako spíše o čas a příležitost	14	13
v zásadě Vám pro tento účel stačí	31	35
Příliš toho nedovolují, kvůli nim se musíte často uskromňovat	26	28
Zdaleka neumožňují to, co byste rád dělal	25	16
Jsou zásadní překážkou Vaší osobní seberealizace	4	7

Údaje potvrzují skutečnost, že mladý člověk se setkává s vážnějšími problémy v oblasti realizace svých zájmů ve vztahu k jejich finančnímu zabezpečení až v době, kdy se začíná osamostatňovat od původní rodiny. Nespokojeno je 51 % dotázaných (pokles o 4 body).

2. Blok otázek k životním vzorům, hodnotám

Otázka: Jaké jste měl (máte) životní vzory? Byly (jsou) z oblasti:

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

Vzory	1997	2002
a) sportu	56	56
b) kultury	46	48
c) umění	44	47
d) politiky	13	9
e) vědy	29	32
f) jiná oblast (např. technika, letectví apod.)	27	11
g) jiné(např. učitel,sourozenec, rodiče aj.)	35	27

Situace je relativně stabilizovaná, problémem může být, že dospívající stále méně hledají vzory v nejbližšího sociálního okolí.

Mládež ve věku 20 – 26 let

Vzory	1997	2002
a) sportu	43	49
b) kultury	42	54
c) umění	29	43
d) politiky	8	14
e) vědy	22	30
f) jiná oblast (např. technika, letectví apod.)	15	10
g) jiné(např. učitel,sourozenec, rodiče aj.)	44	30

U mladých lidí ve věku 20 – 26 let se značně rozšířilo pole vzorů (příklady úspěšných lidí v době, která vyžaduje iniciativu a průbojnost, táhnou).

Otázka: Vyjádřete se, prosím, známkami od jedné do pěti (1 = vysoce významný, 5 = zcela nevýznamný), nakolik je každý z uvedených výroků pro Vás osobně významný.

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

Hodnoty	1997					2002				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Mít dost peněz a vysokou životní úroveň	24	33	32	7	4	31	33	20	12	5
Získat co nejvyšší vzdělání a kvalifikaci i za cenu dočasných finančních a osobních ztrát (omezení)	20	34	23	10	4	29	35	23	7	5
Mít vlastní firmu, kde mohou být svým pány	26	22	26	17	9	25	21	25	15	13
mít dobrou práci dobré zaměstnání	72	19	5	3	1	77	19	4	0	1
Věřit v Boha a žít podle náboženských zásad	5	7	15	20	54	5	5	6	16	67
Dosáhnout uznání ve svém okolí (mít úspěch)	37	42	17	2	3	42	38	15	3	2
Čestně jednat.	57	30	9	2	2	57	26	12	2	3
Pravidelně a zdravě se stravovat	34	33	23	6	4	31	32	26	6	6
Žít ve spokojené rodině a dobře vychovávat děti	77	14	6	3	1	78	15	3	2	1
Žít ve zdravém životním prostředí.	69	23	6	2	1	58	30	9	2	1
Starat se o své zdraví.	58	30	8	3	1	56	28	12	1	2
Nepít alkohol (pivo, víno).	21	18	26	16	19	14	17	30	16	22
Nekouřit.	44	14	16	10	16	44	14	16	9	17
Udržovat si dobrou fyzickou kondici (turistika, běh apod.)	39	32	21	5	3	41	30	22	5	2
mít dobré znalosti, hodně vědět	44	42	12	1	1	44	42	12	1	2
mít dobré přátele	81	14	3	2	1	87	11	1	0	0
mít dost času na odpočinek a záliby	50	37	10	2	1	55	36	8	1	0
mít dostatek informací o tom, co se děje u nás i ve světě	27	41	25	5	2	31	36	26	4	2
Žít v klidu a jistotě	61	25	9	3	1	64	27	7	2	0
Žít v míru	82	10	4	1	2	77	17	4	2	0
možnost ovlivňovat vývoj ve společnosti	19	34	32	10	5	19	30	32	10	8
dobré vztahy s lidmi	74	19	3	2	1	78	17	4	0	1

Hodnotový systém středoškoláků se jeví jako stabilizovaný, zjevně mírné nárůsty jsou u hodnot životní úroveň, dobrá práce, úspěch, odpočinek, dobré vztahy k lidem, společenské angažovanosti, ale i pití alkoholu.

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997					2002				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Mít dost peněz a vysokou životní úroveň	32	46	23	3	0	24	38	27	7	4
Získat co nejvyšší vzdělání a kvalifikaci i za cenu dočasných finančních a osobních ztrát (omezení)	20	23	40	13	5	24	27	31	11	7
Mít vlastní firmu, kde mohu být svým páнем	22	21	25	19	12	23	22	25	16	15
Mít dobrou práci dobré zaměstnání	74	19	5	0	1	68	23	7	2	1
Věřit v Boha a žít podle náboženských zásad.	5	9	15	20	51	8	8	18	20	46
Dosáhnout uznání ve svém okolí (mít úspěch)	21	42	23	10	3	30	37	21	5	6
Čestně jednat.	59	30	8	2	1	54	32	10	3	1
Pravidelně a zdravě se stravovat	29	33	25	8	5	30	35	23	8	4
Žít ve spokojené rodině a dobře vychovávat děti	74	16	8	1	1	72	15	8	3	2
Žít ve zdravém životním prostředí.	53	30	14	2	1	55	32	11	2	1
Starat se o své zdraví.	44	32	19	3	2	45	38	14	2	1
Nepít alkohol (pivo, víno).	11	20	35	22	12	10	17	37	15	19
Nekouřit.	38	13	23	11	15	37	16	19	12	16
Udržovat si dobrou fyzickou kondici (turistika, běh apod.)	19	37	32	8	3	23	42	25	5	4
mít dobré znalosti, hodně vědět	37	36	25	2	0	37	35	22	4	2
mít dobré přátele	53	37	9	1	0	69	25	5	1	0
mít dost času na odpočinek a záliby	27	44	22	6	0	42	42	14	2	0
mít dostatek informací o tom, co se děje u nás i ve světě	22	32	35	8	2	25	37	31	7	1
Žít v klidu a jistotě	61	28	10	0	0	55	30	10	3	0
Žít v míru	84	6	8	0	0	77	15	5	2	0
možnost ovlivňovat vývoj ve společnosti	8	19	38	21	13	16	28	32	15	8
Dobré vztahy s lidmi	50	39	11	0	0	69	25	4	1	1

Hodnotový systém mládeže ve věku 20 – 26 let se rovněž jeví jako stabilizovaný, obdobně mírné nárůsty jsou viditelné u hodnot životní úroveň, úspěch, odpočinek, dobré vztahy k lidem, společenské angažovanosti, proti středoškolákům je více zdůrazněna kvalifikace.

3. Blok otázek věnovaných volnému času a negativním jevům

3.1 Volný čas

Otázka: Uvedte, jak často se zabýváte následujícími činnostmi podle následující škály:

denně nebo téměř denně	měsíčně	měsíčně asi 1x	Méně často	vůbec ne
1	2	3	4	5

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997					2002				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Posloucháte hudbu při studiu, práci apod.?	67	11	3	10	8	75	11	1	7	5
Posloucháte hudbu dle vlastního výběru	76	14	3	5	1	82	14	1	2	0
Sledujete videoklipy a koncerty hudebních skupin v TV	22	34	15	21	8	22	30	17	21	10
Posloucháte hudbu z rádia?	64	18	4	10	5	66	17	5	8	4
Chodíte na koncerty populární hudby?	2	3	12	37	46	2	3	15	42	38
Chodíte na filmy do kina?	3	7	36	45	9	2	7	49	37	4
Navštěvujete divadlo?	1	2	15	45	38	1	1	13	48	36
Navštěvujete koncerty vážné hudby?	0	1	5	17	77	0	0	3	18	78
Navštěvujete restaurace?	8	20	31	36	6	10	29	32	24	4
Scházíte se s přáteli?	61	26	6	6	1	73	21	3	2	1
Navštěvujete vinárny, kavárny apod.?	8	29	20	24	19	15	44	15	16	10
Trávíte svůj volný čas s partou?	26	31	9	17	17	38	37	7	10	9
Chodíte tančit na diskotéky, či někam jinam?	6	34	17	22	21	7	37	21	15	20
Věnujete se domácím pracím	37	41	6	11	5	36	38	9	11	5
Provádíte údržbu domu nebo chaty?	10	24	17	27	22	7	21	21	24	27
Zabýváte se zahrádkářstvím nebo chovatelstvím?	16	8	7	19	49	14	11	7	17	51
Věnujete se údržbě či opravám motocyklů, automobilů	7	8	11	13	61	4	6	8	13	69
Vykonáváte vedlejší výdělečnou činnost?	6	13	7	25	49	9	15	8	25	42
Pracujete v občanských sdruženích?	1	2	2	3	92	1	2	1	2	94
Věnujete se veřejné činnosti?	3	4	6	20	67	1	3	4	15	76
Učíte se do školy?	65	19	5	8	3	54	25	5	10	6
Věnujete se studiu cizích jazyků mimo školu?	5	14	6	15	59	6	17	58	14	58
Vzděláváte se v rámci různých kursů, přednášek apod.?	2	5	5	19	69	2	8	8	18	64
Se touláte, bloumáte?	8	17	15	28	32	8	19	15	24	33
máte schůzku, scházíte se s partnerem?	26	25	7	14	28	37	23	7	10	21
Chodíte na výlety do přírody ?	8	21	29	32	10	10	39	27	17	7
Se věnujete aktivitám pro zlepšení tělesné kondice	23	29	14	18	16	32	34	13	13	8
Sportujete závodně?	14	7	3	7	70	18	7	3	7	66
Sportujete rekreačně?	21	32	17	18	13	27	36	16	15	5
Provozujete branné sporty, tj. výcvik psů, střelbu, atd.	5	5	6	11	73	3	4	4	8	80
Se zabýváte zájmovou uměleckou činností?	8	10	8	14	60	7	17	9	14	53
malujete?	8	9	12	20	51	8	11	14	21	46
Fotografujete?	3	7	16	33	41	2	7	20	37	32
Se věnujete zájmové technické činnosti?	5	7	9	13	65	4	7	6	17	66
Se věnujete kutilství, ručním pracím ?	6	13	15	28	37	5	8	14	25	47

Se věnujete sběratelství?	6	8	11	18	56	6	6	9	19	60
Pracujete na počítači ?	19	23	12	21	25	45	29	8	11	7
Čtete	28	22	18	18	14	27	21	19	19	14
Věnujete se svému koníčku,hobby?	46	29	12	8	6	52	29	10	5	3
Posloucháte walkmana?	21	18	15	19	27	23	20	10	23	24
Jdete do klubu (centra) pro mladé lidi?	6	16	16	20	42	7	23	17	17	36
Odpočíváte, nic neděláte?	25	33	12	20	9	26	38	14	15	6
Hrajete karty?	8	15	25	33	19	5	15	26	37	16
Hrajete šachy, dámu apod.?	3	9	18	35	35	4	7	18	38	32
Dobrovolně, bezúplatně pomáháte lidem?	6	12	16	37	28	11	15	23	30	22
Jste s přáteli?	51	29	11	7	3	70	21	5	4	0
Čtete časopisy?	34	39	15	7	5	33	45	14	6	2
Čtete noviny?	35	31	14	11	9	30	35	14	12	8
Posloucháte oblíbenou rozhlasovou stanici?	57	17	9	9	8	57	17	4	11	10
Sledujete Vaši oblíbenou televizní stanici?	59	23	6	5	7	53	24	7	10	5
Nudíte se?	9	17	15	30	29	9	19	12	31	29

Středoškoláci se dnes více orientují na přátele, partu, partnera, ale také se více zabývají počítači, navštěvují různé kurzy, učí se jazyky, sportují, věnují se zájmové umělecké činnosti. Na druhou stranu se méně zajímají o věci veřejné a méně se připravují do školy. Pochopitelně, že nejde o jedolitou skupinu. Pravděpodobně výsledky odráží sklon části mládeže ke konzumnímu životu a druhé část, která se věnuje ušlechtlejším zájmům a koníčkům. Zde je namístě rozbor prostřednictvím vícedimensionální analýzy.

Obdobný trend sledujeme i u mládeže ve věku 20 – 26 let.

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997					2002				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Posloucháte hudbu při studiu, práci apod.?	74	10	1	9	6	65	20	5	5	5
Posloucháte hudbu dle vlastního výběru	55	28	6	8	4	57	28	7	6	1
Sledujete videoklipy a koncerty hudebních skupin v TV?	16	40	17	19	8	15	23	17	25	18
Posloucháte hudbu z rádia?	80	12	3	5	1	60	24	6	7	3
chodíte na koncerty populární hudby?	2	3	21	47	28	3	7	23	42	25
chodíte na filmy do kina?	2	8	31	40	20	3	9	47	34	7
Navštěvujete divadlo?	1	1	12	47	40	2	3	17	49	29
Navštěvujete koncerty vážné hudby?	0	1	4	20	74	1	2	6	26	66
navštěvujete restaurace?	5	29	33	24	9	14	36	27	17	6
scházíte se s přáteli?	18	45	25	10	1	41	44	12	3	1
navštěvujete vinárny, kavárny apod.?	2	20	29	36	13	13	44	23	15	5
trávíte svůj volný čas s partou?	9	16	15	27	33	16	33	19	16	15
chodíte tančit na diskotéky, či někam jinam?	1	21	20	30	27	3	22	20	30	24
věnujete se domácím pracím	41	27	7	15	10	34	33	14	14	5
provádíte údržbu domu nebo chaty?	6	23	15	24	33	8	20	17	26	28
zabýváte se zahrádkářstvím nebo chovatelstvím?	13	10	10	19	48	7	13	14	19	47
věnujete se údržbě či opravám motocyklů, automobilů?	6	14	10	11	59	5	7	10	14	64

vykonáváte vedlejší výdělečnou činnost?	5	15	3	12	65	4	12	12	20	51
pracujete v občanských sdruženích?	0	1	4	2	93	1	4	4	6	85
věnujete se veřejné činnosti?	1	1	3	9	85	2	2	3	14	78
učíte se do školy?	16	4	2	3	74	13	11	6	7	62
věnujete se studiu cizích jazyků mimo školu?	11	15	5	11	58	9	19	11	17	44
vzděláváte se v rámci různých kursů,přednášek apod?	4	10	10	18	58	3	13	12	20	52
se touláte, bloumáte?	1	7	10	24	59	6	18	16	23	36
máte schůzku, scházíte se s partnerem?	35	28	3	8	26	49	26	6	6	14
chodíte na výlety do přírody ?	5	26	37	27	5	8	43	29	14	5
se věnujete aktivitám pro zlepšení tělesné kondice	11	33	13	22	21	21	35	16	15	14
sportujete závodně?	1	4	2	4	89	8	9	5	7	70
sportujete rekreačně?	5	27	24	25	19	18	34	19	15	14
provozujete branné sporty, tj. výcvik psů, střelbu, atd.	1	5	3	4	87	4	5	8	6	77
se zabýváte zájmovou uměleckou činností?	2	4	4	7	83	6	9	11	15	59
malujete?	2	3	4	8	83	3	6	10	18	61
fotografujete?	1	7	13	35	34	4	10	25	29	31
se věnujete zájmové technické činnosti?	3	4	9	7	78	4	5	8	17	66
se věnujete kutilství, ručním pracím ?	5	19	24	17	35	4	14	20	23	40
se věnujete sběratelství?	1	3	7	8	80	4	6	10	13	66
pracujete na počítači ?	28	20	7	8	37	41	23	11	11	13
čtete	20	29	21	19	11	29	29	knihy?	14	8
věnujete se svému koníčku,hobby?	18	31	18	14	19	34	37	17	8	4
posloucháte walkmana?	10	17	8	13	52	9	15	16	16	44
jdete do klubu (centra) pro mladé lidi?	1	16	17	15	51	5	19	20	21	34
odpočíváte, nic neděláte?	11	22	19	30	17	16	34	21	20	8
hrajete karty?	1	7	14	29	48	3	14	20	34	30
hrajete šachy, dámu apod.?	0	2	9	32	56	3	5	16	39	37
dobrovolně, bezúplatně pomáháte lidem?	4	12	18	37	29	7	12	24	32	24
jste s přáteli?	17	37	23	18	4	33	44	19	4	1
čtete časopisy?	26	51	18	4	1	25	54	13	5	2
čtete noviny?	46	37	9	5	3	38	39	11	6	5
posloucháte oblíbenou rozhlasovou stanici?	69	16	6	5	3	48	26	11	7	8
sledujete Vaši oblíbenou televizní stanici?	65	23	7	3	1	38	33	13	9	6
nudíte se?	2	7	9	29	53	6	15	16	29	33

Další otázka byla položena pouze populaci ve věku 15 - 19 let.

Otázka: Co, podle Vašeho soudu, brání některým mladým lidem lépe využívat volný čas?

Rozhodně ano	Spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	Neví
1	2	3	4	5

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997					2002				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Je to v mladých lidech samých, mají nedostatek zájmu a chuti dělat něco smysluplného	18	45	18	10	9	22	49	17	5	6
Mladí lidé nevědí, co a kde by mohli ve svém volném čase dělat	10	44	29	12	5	12	39	32	13	3
Dospělí nevedou děti a mládež ke vhodnému využívání volného času	12	31	35	13	9	12	30	35	14	10
Institucí, které se starají o kvalitní naplnění volného času mládeže, je málo	22	32	21	16	9	19	26	27	17	12
Ti, kteří se starají o volný čas mládeže, nedělají svou práci kvalitně, neumějí to	6	17	33	25	18	5	11	34	31	18
Instituce, které se starají o volný čas mládeže, pořádají v této oblasti málo akcí	15	33	24	12	16	14	30	28	13	15
A to co dělají, není pro mládež příliš zajímavé	11	33	28	11	17	16	32	27	8	17
Podmínky pro sportování v místě Vašeho bydliště jsou špatné	25	19	22	29	5	17	22	25	31	4
Ve vašem okolí je málo možností ke kulturnímu vyžití.	27	29	20	17	7	23	28	25	20	5
Nevhodné životní (např. městské) prostředí v místě Vašeho bydliště	13	19	34	27	7	10	22	28	33	6
Hodnotné trávení volného času je finančně náročné	28	34	17	14	7	31	33	20	12	5

Podle více než tří pětin respondentů je překážkou vhodného trávení volného času nezáměr mladých lidí (nárůst o 8 bodů), mladí lidé dále prý neví, jak trávit lépe svůj volný čas a to, co dělají některé instituce, není zajímavé.

3.2 Negativní jevy

3.2.1 Vybrané problémy

Otázka: *Nakolik Vás zneklidňují tyto společenské problémy:*

<i>vůbec ne</i>	<i>jen trochu</i>	<i>poněkud více</i>	<i>velmi</i>
1	2	3	4

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997				2002			
	1	2	3	4	1	2	3	4
Rostoucí kriminalita	4	19	39	38	3	24	47	26
příliv běženců a azylantů	7	34	35	25	7	34	38	21
agresivita a násilí vůči cizincům (útoky skinheads)	9	16	28	46	8	16	34	41
nezaměstnanost	6	26	34	35	4	16	37	43
Rozvoj organizované zločinnosti (gangy a mafie)	2	16	32	50	4	20	34	41
Situace bezdomovců	9	34	34	23	17	36	31	17

Negativní společenské jevy podle mládeže ze SŠ nejsou již tak silně pociťovány, kromě nezaměstnanosti (jako velký problém ji chápe o 8 % více respondentů).

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997				2002			
	1	2	3	4	1	2	3	4
rostoucí kriminalita	2	9	34	55	4	21	43	31
příliv běženců a azylantů	9	30	32	28	8	35	32	25
agresivita a násilí vůči cizincům (útoky skinheads)	3	17	40	40	4	15	36	45
nezaměstnanost	4	27	31	37	4	24	38	34
rozvoj organizované zločinnosti (zahraniční gangy a mafie)	2	10	30	58	3	13	35	48
situace bezdomovců	18	38	28	15	15	39	30	15

U ostatních mladých lidí větší nárůst zaznamenaly rasistické útoky. Další doplňující informace poskytuje následující tabulka.

Otázka: *Který z následujících sedmi problémů považujete Vy osobně za nejzávažnější?*

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997	2002
alkoholismus	3	6
měkké drogy	1	2
kouření	2	2
tvrdé drogy	60	73
střídání sexuálních partnerů	11	4
nadměrné užívání léků	2	1
hrací automaty	3	2
jiné	10	4
NEVÍ	5	6

Zásadní a stále sílící problém představují tvrdé drogy a zčásti i závislost na alkoholu.

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997	2002
alkoholismus	10	8
měkké drogy	1	1
kouření	2	2
tvrdé drogy	60	62
střídání sexuálních partnerů	8	6
nadměrné užívání léků	0	3
hrací automaty	8	8
jiné	5	8
neví	5	0

Starší mládež vidí více problémů, od roku 1997 nedošlo k významným posunům.

***Otázka:** Myslíte si, že máte dostatek informací o drogách, o narkomanii a o nebezpečích, které jsou s nimi spojené?*

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997	2002
ano	74	75
ne	11	10
neví	8	7
nezajímá se	7	7

Sebejistota středoškoláků v oblasti znalosti účinků drog je vysoká a trvalá.

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997	2002
ano	56	62
ne	21	8
neví	14	15
nezajímá se	9	12

Pohled starších na znalost drog je racionálnější - rozhodně nehodlají nebezpečí podceňovat. Rozdíl mezi jejich názory a názory středoškoláků je varující. Nelze totiž při současném stavu drogové scény předpokládat, že by mezi oběma skupinami vedl generační zlom ve vztahu k drogám.

3.2.2 Rasismus, xenofobie

Otázka: *Vadilo by Vám mít spolupracovníka anebo spolužáka:*

<i>určitě ne</i>	<i>asi ne</i>	<i>asi ano</i>	<i>určitě ano</i>
1	2	3	4

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997				2002			
	1	2	3	4	1	2	3	4
jiné národnosti	75	19	4	2	77	18	2	3
jiného náboženství	63	26	7	4	61	29	7	3
jiné rasy	66	22	6	6	65	24	6	5

Situace u středoškoláků se jeví jako stabilizovaná.

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997				2002			
	1	2	3	4	1	2	3	4
jiné národnosti	66	31	2	1	75	20	3	2
jiného náboženství	65	31	4	0	70	23	5	1
jiné rasy	51	37	9	3	68	24	5	2

Přestože rozdíly u obou souborů nejsou podstatné (až na to, že nejmladším respondentům by spíše vadil spolužák jiné rasy), lze konstatovat, že populace ve věku 20 - 26 let je přece jen méně ostře vyhraněná ve vztahu k plné akceptaci spolupracovníků jiné národnosti, či rasy.

Otázka: *Jak Vy, osobně, na základě svých zkušeností hodnotíte vztahy mezi:*

<i>velmi dobré</i>	<i>spíše dobré</i>	<i>spíše špatné</i>	<i>velmi špatné</i>	<i>neví</i>
1	2	3	4	5

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997					2002				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Čechy a Slováci	6	47	35	6	6	25	64	7	2	2
Čechy a Němci	4	40	39	10	8	4	39	44	5	8
rómským a ostatním obyvatelstvem	1	2	29	62	6	0	2	35	60	2

V průběhu čtyř let se mírně zlepšily postoje k Slovákům a mírně zhoršily postoje k Rómům.

Mládež ve věku 20 – 26 let

		1997					2002				
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
a)	Čechy a Slováci	22	52	24	2	0	31	55	10	2	2
b)	Čechy a Němci	6	51	36	4	2	6	42	40	7	3
c)	rómským a ostatním obyvatelstvem	1	8	40	49	2	2	9	36	50	2

Populace ve věku 20 - 26 let pozitivněji hodnotí vztahy mezi Čechy a Slováky (nárůst o 15 bodů) a zčásti i Němci (o 9 bodů).

Následující dvě otázky, které hodnotí některé další aspekty těchto hodnocení a které byly položeny jen středoškolákům, ukazují, že tento ostrakismus lze překonat.

Otázka: *Myslíte si, že usmíření Čechů a Němců je možné?*

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997	2002
rozhodně ano	19	15
spíše ano	42	39
spíše ne	18	23
rozhodně ne	7	5
neví	13	17

Za jednoznačně pozitivní lze pokládat skutečnost, že jen 28 % středoškoláků se domnívá, že usmíření s Němci není možné (nárůst o 3 body), 17 % si není jisto. Vzhledem k tomu, že následující tabulka dokladuje, že se mladí lidé nechají nejvíce ovlivňovat v takových záležitostech vlastní zkušeností, mohou připravované programy a fondy k takovému narovnání vztahů výrazně přispět.

Otázka: Řekl byste, že Vaše vztahy k jiným lidem, Vaše názory a postoje ovlivňují?

rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	neví
1	2	3	4	5

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997					2002				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
rodiče	30	39	18	8	4	28	36	22	11	2
učitelé, ostatní výchovní pracovníci	5	31	41	17	6	5	31	38	22	3
spolužáci, spolupracovníci	9	41	34	11	5	12	39	34	13	2
parta	12	31	29	21	6	15	38	27	17	2
vlastní životní zkušenosti	60	26	5	4	4	67	24	4	2	3
partner(ka)	20	35	19	16	9	20	40	22	10	7
filmy, televize	6	23	35	30	6	4	18	43	32	3
četba	10	34	30	19	8	12	31	31	21	5

Dospívající se stále více nechávají podle svých výpovědí ovlivňovat zejména vlastní zkušeností, partou, partnerem, snižuje se role rodičů.

4. Zájem mladých lidí o věci veřejné

4.1 Zájem o řešení komunálních problémů

Otázka: Jak se zajímáte o následující oblasti:

<i>velmi</i>	<i>průměrně</i>	<i>málo</i>	<i>vůbec ne</i>
1	2	3	4

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997				2002			
	1	2	3	4	1	2	3	4
dění ve světě	14	64	20	2	15	63	18	4
politickou situaci u nás	22	48	22	8	7	31	43	19
ekonomickou situaci u nás	15	45	32	8	7	34	44	15
životní prostředí	26	50	21	2	17	50	28	5
volby u nás	14	38	34	14	8	27	34	30
životní podmínky lidí u nás	27	53	17	3	19	51	25	5
kulturu	26	40	25	8	33	40	20	6
sport	43	29	19	8	49	34	12	4
dění v místě Vašeho bydliště	34	46	16	3	43	43	11	2

U středoškoláků se snížil zájem o veřejné dění, zvýšil se zájem o kulturu, sport, ale i o dění v místě bydliště.

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997				2002			
	1	2	3	4	1	2	3	4
dění ve světě	11	65	25	2	17	60	20	2
politickou situaci u nás	25	57	15	4	17	40	33	10
ekonomickou situaci u nás	29	53	16	2	17	42	32	9
životní prostředí	18	57	23	2	18	47	31	3
volby u nás	10	39	37	15	14	37	29	19
životní podmínky lidí u nás	20	50	27	3	20	52	25	3
kulturu	19	47	29	6	30	45	20	4
sport	25	32	28	16	33	33	26	8
dění v místě Vašeho bydliště	15	57	22	7	26	48	20	6

Starší populace se stále častěji zajímá o dění ve světě i doma a politickou a ekonomickou situaci u nás.

Otázka: Máte nebo nemáte zájem pomáhat v místě Vašeho bydliště:

<i>pomáháte</i>	<i>máte zájem, ale ne</i>	<i>ne</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997			2002		
	1	2	3	1	2	3
místnímu zastupitelstvu	4	23	73	3	16	81
okresním úřadům	1	20	79	1	15	84
sdužením a organizacím občanů	10	35	57	5	37	57

Občanská angažovanost u obou sledovaných skupin poklesá (zejména u středoškoláků).

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997			2002		
	1	2	3	1	2	3
místnímu zastupitelstvu	5	30	65	7	26	67
okresním úřadům	1	13	86	4	21	75
sdužením a organizacím občanů	9	34	56	11	37	52

Zájem o veřejně prospěšnou aktivitu je obecně nízký, je orientován spíše na sdružení a zčásti na místní zastupitelstvo. Obecně nižší zájem o veřejně prospěšnou aktivitu v místě bydliště projevují středoškoláci (o cca 8 bodů), v oblasti pomoci sdružením je situace vyrovnaná. Zájem o veřejně prospěšnou aktivitu je dán i výchovou a možnostmi participace na řešení věcí veřejných. Proto jsme u středoškolské populace doplnili otázku k míře participace.

Otázka: Myslíte si, že máte možnost se vyjadřovat k otázkám týkajících se rozhodování o věcech týkajících se:

<i>ano</i>	<i>zčásti</i>	<i>ne</i>	<i>nezajímá se</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997				2002			
	1	2	3	4	1	2	3	4
rodiny	44	46	7	3	51	41	5	2
školní třídy	20	56	14	10	15	65	11	7
školy	3	25	56	15	3	20	61	15
obce, čtvrti	4	13	51	31	3	14	53	31

Dotaz naznačuje, že středoškolská mládež má určitý potenciál v dané oblasti, možnosti participace jsou však limitovány již na úrovni školy.

4.2 Zájem o aktivitu v občanských sdruženích

Otázka: *Jste zapojen do činnosti některé organizace či sdružení, které se věnuje dětem a mládeži?*

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997	2002
	7	2
ne	71	76
ano, ale spíše jen občas	20	18
ano, dost často	8	6

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997	2002
	7	2
ne	81	73
ano, ale spíše jen občas	10	17
ano, dost často	6	8

Pokud se udává nevysoká organizovanost ve sdruženích, tak naše výsledky tento údaj potvrzují. Ovšem řada mladých lidí je zřejmě alespoň v kontaktu se sdruženími a podle své potřeby se účastní jednotlivých akcí (počopitelně jde spíše o mladší populaci), což současně znamená, že sdružení ovlivňují poměrně širší okruh mladých lidí než jen své členy.

Otázka: *Myslíte si, že občanská sdružení mohou nějak ovlivňovat život naší společnosti?*

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997	2002
ano, jistě	24	23
nejste si jisti	36	38
možná, za jiných společenských podmínek	14	16
v žádném případě	2	3
neví	23	20

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997	2002
ano, jistě	21	32
nejste si jisti	40	35
možná, za jiných společenských podmínek	19	15
v žádném případě	6	4
neví	15	14

Přes zájmový charakter činnosti respondentů ve vztahu ke sdružením se zejména mezi dospělou mládeží šíří názor, že občanská sdružení mohou svým způsobem ovlivňovat život naší společnosti. V tomto názoru pravděpodobně nachází výraz

zájem o budování občanské společnosti, širší participaci na společenském vývoji. To nachází výraz i členství mladých lidí ve sdruženích a pod.

Otázka: Jste členem nějakého občanského sdružení, zájmové organizace nebo nadace?

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997	2002
ano	16	9
ne	84	91

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997	2002
ano	14	11
ne	86	89

Z formulace otázky vyplývá, že nejde jen o sdružení dětí a mládeže. Organizovanost lze pokládat, vzhledem ke stávajícímu vývoji (snižování zájmu lidí o členství), za přiměřenou.

4.3 Postavení České republiky, sjednocování Evropy

Otázka: Domníváte se, že je vhodné, aby Česká republika:

<i>rozhodně ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>rozhodně ne</i>	<i>neví</i>
1	2	3	4	5

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997					2002				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
vstoupila do NATO	33	32	13	8	15	36	41	8	3	12
začlenila se do Evropské unie	38	35	6	4	16	24	35	21	9	11
pokračovala ve spolupráci se středoevropskými zeměmi	43	35	5	1	16	45	42	3	1	9

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997					2002				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
vstoupila do NATO	23	29	16	9	22	36	37	9	4	12
začlenila se do Evropské unie	30	42	8	2	18	36	33	13	7	11
pokračovala ve spolupráci se středoevropskými zeměmi	39	41	4	1	15	58	32	2	1	7

Vysokou shodu i přijetí vykazuje otázka spolupráce se střeoevropskými zeměmi a začlenění ČR do Evropské Unie. Vstup do EU vítá spíše populace ve věku 20 - 26 let. Nemyslíme si, že se v tomto ohledu projevuje nějak zřetelně opožděně se rozbíhající propagační kampaň, je to spíše projev obecnějšího rysu dospívajících - otevřeněji přijímat všechno nové.

Otázka: *Jste spokojen s tím, že žijete v ČR?*

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997	2002
ano	43	44
spíše ano	34	37
spíše ne	18	15
ne	6	4

Spokojenost respondentů se zemí kde žijí mírně vzrostla, zejména u středoškoláků.

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997	2002
ano	37	43
spíše ano	48	41
spíše ne	14	12
ne	1	3

Přestože míra spokojenosti s tím, že dotazovaný žije v ČR, je poměrně vysoká, existuje poměrně velký zájem o mobilitu. Výsledky, předkládané níže, do jisté míry odpovídají předlistopadovým výsledkům, kdy až např. 30% učňů vypovídalo, že je ochotno žít kdekoliv (mimo ČR).

Otázka: *Byl byste se ochoten trvale přestěhovat do jiné země?*

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997	2002
ne, nikdy Vás to nenapadlo	28	20
uvažoval jste o tom, ale nepřipadá to u Vás v úvahu z různých důvodů	40	40
dost o tom přemýšlíte	21	24
hned byste se odsud přestěhoval	7	12
jiná odpověď	4	3

Dospělí jsou v tomto ohledu většími realisty.

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997	2002
ne, nikdy Vás to nenapadlo	44	35
uvažoval jste o tom, ale nepřipadá to u Vás v úvahu z různých důvodů	40	38
dost o tom přemýšlíte	9	15
hned byste se odsud přestěhoval	4	6
jiná odpověď	2	5

Vyšší stabilitu vykazuje populace ve věku 20 - 26 let (pro 73 % to nepřipadá v úvahu, tedy o 13 bodů více než u středoškoláků, kde naopak určitý potenciál vykazuje až 36 % osob). Jistě jde o rovinu úvahy, teorie, nicméně vstup do EU a volný pohyb pracovních sil může vést k realizaci řady těchto přání (ekonomicky slabší země pak obvykle pociťují „odliv mozků,“). Důvodem mohou být, jak ukazují údaje následujících tří tabulek, důvody nikoli především ekonomické povahy.

Otázka: *Zamyslíte-li se nad celkovou současnou situací v ČR, řekl byste, že jste s ní:*

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997	2002
velmi spokojen	1	1
spíše spokojen	11	32
spíše nespokojen	49	46
velmi nespokojen	29	9
neví	10	11

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997	2002
velmi spokojen	1	2
spíše spokojen	18	41
spíše nespokojen	52	43
velmi nespokojen	24	6
neví	5	4

Uvedené údaje dokazují, že mladí lidé citlivě reflektují situaci ve společnosti a i posuny veřejného mínění. Starší populace je poněkud spokojenější. Přes pokles nespokojenosti, polovina nespokojených je jistě varováním. Důvody spokojenosti a nespokojenosti ukazuje následující tabulka, vycházející z "volných výpovědí" respondentů.

Důvody spokojenosti a nespokojenosti

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

spokojenost	1997	2002	nespokojenost	1997	2002
demokracie, svoboda	5	3	životní úroveň	9	4
renomé státu	2	2	individualismus	1	1
životní podmínky	3	7	nezaměstnanost	2	5
možnost podnikat	1	2	práce vlády a státu	25	6
otevřené hranice	0	1	politická situace	21	2
všeobecná spokojenost	2	5	sociální politika	1	2
realizace jednotlivce	1	3	kriminalita	6	4
kultura	0	2	mravní úpadek	4	0

Mládež oproti minulému šetření omezila svou kritičnost.

spokojenost	1997	1997	nespokojenost	1997	2002
demokracie, svoboda	10	6	životní úroveň	12	2
renomé státu	.	1	individualismus	2	2
životní podmínky	2	8	nezaměstnanost	4	3
možnost podnikat	5	2	práce vlády a státu	12	5
otevřené hranice	4	1	politická situace	17	4
všeobecná spokojenost	7	9	sociální politika	4	6
realizace jednotlivce	2	2	kriminalita	10	3
kultura	.	.	mrvní úpadek	7	1

Za důvody spokojenosti se skrývá ocenění svobody a demokracie jako významných hodnot, za nespokojeností pak jen z menší části důvody ekonomického rázu. Jde pravděpodobně o odsudek toho, že deklarovaná demokracie a svoboda jsou narušovány (jak uvádí sami respondenti: zahleděností politických stran do sebe a svých problémů, korupcí, korytářstvím, špatným fungováním orgánů státu na různých úrovních aj.). To se promítá i do hodnocení naší republiky v kontextu Evropy.

Otázka: *Myslíte si, že ČR je:*

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997	2002
země na úrovni ostatních vyspělých evropských států	5	8
nedosahuje úrovně vyspělých evropských zemí, ale má reálnou šanci v poměrně krátké době této úrovně dosáhnout	50	46
nedosahuje úrovně vyspělých evropských zemí a ani není schopná této úrovně v dohledné době dosáhnout	37	41
nemá vůbec šanci kdy této úrovně dosáhnout	7	3
jiná odpověď	2	2

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997	2002
je země na úrovni ostatních vyspělých evropských států	2	11
nedosahuje úrovně vyspělých evropských zemí, ale má reálnou šanci v poměrně krátké době této úrovně dosáhnout	40	46
nedosahuje úrovně vyspělých evropských zemí a ani není schopná této úrovně v dohledné době dosáhnout	48	36
nemá vůbec šanci kdy této úrovně dosáhnout	10	5
jiná odpověď	1	1

Přes příznivý posun se jen zanedbatelný podíl respondentů domnívá, že ČR je země na úrovni ostatních vyspělých evropských států, kritičtější jsou středoškoláci. Přetrvávající skepsi mladých lidí dále dokumentují poznatky u středoškoláků, které se týkají postavení ČR.

Otázka: *Jak se díváte na postavení samostatné České republiky po roce 1992 v Evropě? Je podle Vás:*

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997	2002
velmi dobré	2	1
dobré	17	14
spíše dobré než špatné	34	41
spíše špatné než dobré	26	25
špatné"	9	4
NEVÍ	12	15

Necelé sedmina dotázaných postavení ČR pokládá za dobré či velmi dobré, téměř třetina má názor opačný. Pozitivní vývoj se odehrál v oblasti názorů na kvalitu životního prostředí.

Otázka: *Jste spokojen s životním prostředím ?*

<i>ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>vůbec ne</i>	<i>neví</i>
1	2	3	4	5

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997					2002				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
v ČR	1	16	54	26	3	4	37	47	10	2
v okrese	5	32	42	19	3	9	46	34	9	2
v místě bydliště	35	5	17	40	2	29	39	21	9	2

Mládež ve věku 20 – 26 let

Místo	1997					2002				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
v ČR	2	30	47	16	5	5	34	44	10	4
v okrese	4	39	37	18	2	9	42	35	11	2
v místě bydliště	14	38	28	19	1	19	36	28	11	2

Pro obě kategorie je charakteristická zvyšující se spokojenost se životním prostředím.

4. 4 Instituce státu, volby

Otázka: *Důvěřujete těm, kteří dnes ovlivňují dění okolo nás a vývoj celé společnosti?*

<i>rozhodně ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>rozhodně ne</i>
1	2	3	4

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997				2002			
	1	2	3	4	1	2	3	4
prezidentovi republiky	22	46	23	8	10	49	31	9
vládě ČR	2	18	48	31	1	27	52	20
poslanecké sněmovně ČR	1	20	55	23	0	24	54	20
obecním, místním úřadům	3	43	40	13	4	46	39	11
okresním úřadům	3	42	43	12	3	43	46	8
policii	5	34	37	24	8	43	32	17
armádě	9	39	37	15	15	47	26	11
soudům	7	46	31	16	13	50	26	11
politickým stranám	1	18	52	28	1	11	57	31
poslancům v místě bydliště	1	25	45	28	1	20	56	22
televizi	7	48	32	12	8	48	34	10
novinám	12	57	22	8	10	55	29	6
rozhlasu	10	57	23	10	9	57	27	6
církvím	4	18	30	47	4	13	29	53
senátu ČR	4	22	44	29	1	26	48	23

U středoškoláků se mírně se zvýšila důvěra k vládě, policii a zejména k armádě.

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997				2002			
	1	2	3	4	1	2	3	4
prezidentovi republiky	19	52	22	6	14	51	25	9
vládě ČR	2	20	37	40	3	37	45	15
poslanecké sněmovně ČR	1	17	49	33	2	33	47	18
obecním, místním úřadům	5	40	41	14	4	53	31	10
okresním úřadům	1	34	45	19	4	47	39	9
policii	4	42	32	19	8	47	30	14
armádě	5	37	35	22	12	42	29	16
soudům	3	37	32	27	8	50	30	12
politickým stranám	2	12	50	34	2	15	50	33
poslancům v místě bydliště	2	26	46	26	2	29	46	21
televizi	7	47	39	7	8	44	34	14
novinám	7	57	30	5	14	58	22	5
rozhlasu	6	58	29	5	14	59	19	6
církvím	2	20	30	47	3	24	32	38
senátu ČR	0	16	41	42	3	29	44	22

Přes určitou podobnost hodnocení vybraných institucí jsou mladí lidé ve věku 20 – 26 let výrazně spokojenější s vládou i prací institucí.

Uvážíme-li, že jedním z práv dítěte je právo na informace, můžeme se domnívat, že zájem o informovanost dospívajících není adekvátní. Odsud pak vzniká nedůvěra a otázky po adekvátnosti vnitropolitického vývoje. Výsledky přináší další tabulky, které prokazují pozitivnější hodnocení vnitropolitického vývoje mládeží ve věku 20 – 26 let.

Otázka: Domníváte se, že se ČR ubírá ve vnitrostátní politice:

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997	2002
tím správným směrem	3	7
ztrácí počáteční tempo	52	34
nikdy nešla tím správným směrem	14	24
neví	31	35

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997	2002
tím správným směrem	4	14
ztrácí počáteční tempo	56	42
nikdy nešla tím správným směrem	26	23
neví	14	21

Větší nárůst rozčarování z vývoje v naší republice projevují evidentně středoškoláci. Přesto obě skupiny z téměř dvou třetin projevují zájem o změnu vlády.

Otázka: Přál byste si, aby ČR měla jinou vládu?

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997	2002
rozhodně ano	33	25
spíše ano	40	39
spíše ne	13	11
rozhodně ne	3	2
neví	11	22

Mládež 20 – 26 let

	1997	2002
rozhodně ano	33	25
spíše ano	42	45
spíše ne	12	10
rozhodně ne	3	1
neví	11	17

Výše uvedené poznatky se promítají i do potencionálního volebního chování.

Otázka: Představte si, že by příští týden byly v ČR parlamentní volby. Šel by jste volit?

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997	2002
rozhodně ano	36	27
spíše ano	23	24
spíše ne	18	19
rozhodně ne	10	17
neví	13	12

Zatímco pocit rozčarování u dospívajících vede ke snižování zájmu o volby, ostatní mládež oproti roku 1997 vykazuje vyšší možnou aktivitu.

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997	2002
rozhodně ano	30	36
spíše ano	24	30
spíše ne	17	16
rozhodně ne	19	11
neví	10	7

U oprávněných voličů lze tedy předpokládat až 66 % účast, 11 % je rozhodnuto se voleb nezúčastnit.

Otázka: *Kterou stranu by jste volil?*

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997	2002
ODS	19	20
ODA	5	1
KDU – ČSL	7	0
Unie svobody	0	2
Koalice	0	4
ČSSD	13	12
KSČM	2	2
SPR – RSC	4	2
jiné	2	0
neví, nevedl	48	57

Poznámka: respondenti vypisovali názvy stran.

Zatímco středoškoláci vykazují stabilitu ve svých preferencích, dospělí by oproti minulosti více preferovali ODS a méně ČSSD.

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997	2002
ODS	16	29
ČSSD	22	13
KDU – ČSL	7	3
Unie svobody	-	3
Koalice	-	7
KSČM	2	1
SPR – RSC	2	2
ODA	7	0
Jiné	0	2
Neví, neuvedl	44	40

Poznámka: respondenti vypisovali názvy stran.

Rozbor volebních preferencí uzavřeme sebezařazením respondentů na škále politických postojů.

Otázka: Z hlediska svých politických postojů se řadíte ke:

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997	2002
krajní pravici	5	5
pravici	20	16
pravému středu	13	14
středu	32	35
levému středu	8	3
levici	4	9
krajní levici	2	3

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997	2002
krajní pravici	2	1
pravici	18	24
pravému středu	18	20
středu	37	28
levému středu	17	11
levici	3	3
krajní levici	0	4

Tabulky prokazují tendenci příklonu mládeže k politice od středu doprava (zejména dospělá mládež).

Informaci o politických postojích doplňujeme údaji o religiozitě naší mládeže.

Otázka: Věříte v Boha (považujete se za věřícího)?

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997	2002
věříte v Boha	13	13
připouštíte jeho existenci	30	23
nevěříte v Boha	29	30
jste ateista	20	26
Jiný názor	7	6

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997	2002
věříte v Boha	12	18
připouštíte jeho existenci	23	26
nevěříte v Boha	41	28
jste ateista	21	23
Jiný názor	2	3

Středoškolská mládež vykazuje odklon od víry, naopak dospělá mládež se k Bohu přiklání více než v minulosti.

Otázka: *Hlásíte se k nějaké církvi? Pokud ano, uveďte k jaké.*

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997	2002
římskokatolická	7	7
českokobratrská	0	1
evangelická	1	1
Svědci Jehovovi	0	0
budhistická	0	0
jiná	1	1
neodpověděl	91	90

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997	2002
římskokatolická	15	9
českokobratrská	1	2
evangelická	0	2
Svědci Jehovovi	0	1
budhistická	0	0
jiná	0	0
neodpověděl	84	86

Vzhledem k tomu, že opět šlo o tzv. "volnou otázku" je četnost odpovědí v tabulkách nízká – proklamované názory o víře v Boha se pak jeví v jiném světle.

5. Respondent a jeho rodina

5.1 Vztahy v rodině

Tyto otázky jsme až na některé výjimky pokládali středoškolákům, kteří mohou vypovídat o aktuálních vztazích a skutečnostech týkajících se jejich orientační rodiny.

Otázka: Žijete v rodině, kterou tvoří:

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997	2002
rodiče, Vy a eventuálně sourozenci	76	76
matka, Vy a eventuálně sourozenci	15	15
otec, Vy a eventuálně sourozenci	4	3
prarodiče a Vy	1	1
jiná odpověď	3	5

Údaje presentované v tabulce dokládají setrvalou míru rozvodovosti, kdy po rozvodu jsou děti svěřovány zejména do péče matek. V úplných rodinách žijí jen tři čtvrtiny dotázaných.

Otázka: Jak se k Vám chovají Vaši rodiče?

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997	2002
velmi dobře	51	60
Dobře	43	36
Špatně	4	2
velmi špatně	1	1
Neví	1	1

Přes značné zlepšení vztahů v rodinách, čtyři procenta respondentů si stěžují na špatné chování rodičů - za tímto údajem se tedy pravděpodobně skrývá hrubé fyzické a psychické násilí páchané na dětech.

Otázka: Zajímají se rodiče o Vaše nynější problémy?

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997	2002
zajímají se až moc, občas Vám to vadí	21	28
zajímají se tak, jak je to u rodičů obvyklé - považujete to za normální	60	59
zajímají se jen někdy, hlavně když jde o nějaký malér	10	8
příliš je to nezajímá, je to tak pro Vás milejší	4	3
je jim to lhostejné a někdy Vás to i mrzí	3	1
nepřipadá v úvahu (nemá rodiče, žije sám)	0	1

Lze konstatovat pozitivní vývoj. Většina rodičů (97 %) projevuje přiměřený zájem o vývoj svých dětí (více než čtvrtina dětí udává až nadbytečný zájem, což lze odůvodnit jejich vývojovým stadiem, kdy dospívající se považují často již za „dospělé“). Údaj od 12 % respondentů, že se jejich rodiče o ně příliš nezajímají, je varující zejména tam, kde jde o mladší středoškolskou populaci.

Otázka: *Byly ve Vaší rodině tělesné tresty?*

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997	2002
Ne, nebyly	31	43
Ano, ale jen zřídka a za velká provinění	40	39
Občas, za větší provinění	19	15
Často, i za maličkosti	6	2
Velmi často, a tvrdé	2	1
Neodpověděl	1	1

Tabulka naznačuje, že tělesné tresty vůči dětem jsou uplatňovány méně častěji než v minulosti. Přesto je třeba osvětově působit na rodičovskou veřejnost - část dětí takové tresty chápe jako porušování svých lidských práv a snižování vlastní důstojnosti (chlapci v řadě případů v dospělosti takové chování reprodukuje ve svých rodinách).

5.2 Životní úroveň rodin, mladých domácností

Otázka: *Považujete životní úroveň Vaší domácnosti:*

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997	2002
za velmi dobrou	25	36
za spíše dobrou	56	57
za spíše špatnou	14	5
za velmi špatnou	2	0
Neví	2	2

Mládež ve věku 20 – 26 let

Životní úroveň je považována:		
za velmi dobrou	10	19
za spíše dobrou	58	59
za spíše špatnou	26	18
za velmi špatnou	4	2
Neví	1	2

Rozdíl cca 18 bodů v neprospěch hodnocení životní úrovně rodin u populace ve věku 20 až 26 let, úzce souvisí s problémy zakládání rodin mladými lidmi, náklady na vybavení bytu, náklady spojené s narozením dítěte a podobně.

Otázka: *Myslíte si, že životní úroveň Vaší domácnosti se za uplynulých 8 (10) let zlepšila?*

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997	2002
rozhodně ano	34	41
spíše ano	31	33
je stejná	16	17
spíše ne	12	7
rozhodně ne	6	2
jiná odpověď	1	0

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997	2002
rozhodně ano	14	35
spíše ano	27	34
je stejná	25	16
spíše ne	19	10
rozhodně ne	14	3
jiná odpověď	2	2

Zatímco středoškolská mládež vypovídá z 74 %, že životní úroveň se zlepšila, nebo že zůstala stejná, u populace ve věku 20 - 26 let tak vypovídá jen 69 % dotázaných (výrazněji se zlepšila jen u 35 % těchto respondentů). Důsledkem je nižší porodnost, vyšší rozvodovost a podobně.

Otázka: *Jaké jsou asi perspektivy životní úrovně Vaší domácnosti (rodiny) v příštím roce, tj. v roce 1998 (2003) ?*

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997	2002
velmi dobré	4	12
dobré	18	32
spíše dobré	33	37
spíše špatné	29	14
špatné	10	2
velmi špatné	4	1
Jiná odpověď	2	3

Tato tabulka dokazuje, že mladí lidé ve věku 20 - 26 let jsou oproti roku 1997 optimisté - perspektivu určitého zlepšení své životní úrovně udává 81 % dotázaných, případů, 3 % jsou výrazně skeptická.

5.3 Bydlení

Otázka: *Jak nyní bydlíte?*

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997	2002
u rodičů	57	45
u prarodičů, sourozenců či jiných příbuzných	1	4
v podnájmu	8	17
ve společné ubytovně	1	5
ve vlastním bytě a sám	5	8
ve vlastním bytě se svou rodinou	23	13
Jiná odpověď (napište)	5	7

Údaje obsažené v tabulce naznačují negativní vývoj. Přestože pro některé mladé lidi i rodiny je do určité míry výhodné bydlet u rodičů, nejde o dlouhodobě žádoucí stav – ovšem řešení této situace podnájmem může v řadě případů zatížit rodinné rozpočty začínajících domácností. Současná nabídka na trhu bydlení ovšem ve většině případů neodpovídá ekonomickým možnostem mladých lidí. To dokladuje údaj, že jen 21 % respondentů má vlastní byt

Otázka: *Jak hodnotíte byt, v němž bydlíte?*

Mládež ve věku 20 – 26 let

	1997	2002
zcela Vám vyhovuje, ani byste nic jiného nechtěl	26	24
je slušný, vcelku vyhovuje, přesto byste chtěl v budoucnu něco lepšího	44	44
nejste s ním příliš spokojen, ale co se dá dělat	19	19
považujete ho za nevyhovující, ale zatím není naděje na něco lepšího	8	9
značně nevyhovující a proto sháníte jiný	3	4

Hodnocení bytu se v průběhu posledních čtyř let nezměnilo.

Středoškoláků jsme se tázali, nakolik byt, kde bydlí vyhovuje jejich potřebám (pocit soukromí, podmínky pro studium, realizaci osobních zájmů a podobně).

Otázka: *Jak dalece Vám byt, kde bydlíte, umožňuje realizaci Vašich zájmů, vytváří podmínky pro studium a podobně?*

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

	1997	2002
umožňuje plně	37	46
v postatě ano	32	20
někdy ano, někdy ne	21	25
jen málo	7	5
prakticky vůbec ne	3	3

Situace se příliš nemění (sečteme-li první dvě kategorie), spokojeno je tak 66 % dotázaných, nespokojeno 8 % dotázaných. Na druhou stranu tento údaj rovněž dokladuje změny, ke kterým dochází při zakládání samostatné rodiny, na které mladí lidé nejsou často připraveni a není ani v jejich vlastních možnostech (a v současné době podle cen na trhu bydlení) ani v možnostech rodičů takovou situaci řešit.

6. Popis souboru respondentů

Respondenti z roku 1997 byli tvořeni jednak středoškolskou mládeží (957 osob, z toho 54 % mužů) a 457 osobami věku 20-26 let (z toho 50 % mužů , 51 % mužů). V roce 2002 šlo o vzorek 524 středoškoláků (49 % mužů) a 391 osob ve věku 20 – 26 let (51 % mužů).

A) Respondenti ve věku 15 - 19 let

Věk	1997	2002
do 15 let	9	6
16 let	37	28
17 let	26	32
18 let	21	26
19 let	5	6
více než 19 let	1	2

Studuje	1997	2002
gymnázium	28	28
střední odbornou školu	42	39
střední odborné učiliště s maturitou	18	6
střední odborné učiliště bez maturity	11	25
jinou	1	2

Ročník	1997	2002
první	29	34
druhý	16	32
třetí	27	29
čtvrtý	27	6

B) Soubor respondentů ve věku 20 - 26 let

Věk	1997	2002
20 let	13	11
21 let	8	13
22 let	21	14
23 let	7	15
24 let	13	22
26 let	18	25

Rodinný stav	1997	2002
svobodný, svobodná	6 5	7 8
ženatý, vdaná	32	1 8
rozvedený, rozvedená	3	3
vdovec, vdova	0	1

Počet dětí	1997	2002
nemám žádné	69	83
jedno	20	10
dvě	10	6
více než dvě	1	1

Vzdělání respondentů	1997	2002
základní	2	3
odborné bez maturity	35	19
s maturitou	55	63
vysokoškolské	7	14

Současné zaměstnání	1997	2002
dělník	16	7
zaměstnanec ostatní	44	55
rolník	1	1
student střední školy	1	2
student vysoké školy	13	13
podnikatel	11	11
žena v domácnosti	5	4
ostatní	9	7

C) Velikost obce a region

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

Velikost obce	1997	2002
obec do 500 obyvatel	12	14
obec s méně než 2 tisíci obyvatel	12	10
2 až 5 tisíc obyvatel	12	7
5 až 10 tisíc obyvatel	9	25
10 až 20 tisíc obyvatel	14	
20 až 50 tisíc obyvatel	15	26
50 až 100 tisíc obyvatel	9	
město s více než 100 tisíci obyvateli	18	18

Mládež ve věku 20 – 26 let

Velikost obce	1997	2002
obec do 500 obyvatel	13	10
obec s méně než 2 tisíci obyvatel	4	7
2 až 5 tisíc obyvatel	11	8
5 až 10 tisíc obyvatel	12	27
10 až 20 tisíc obyvatel	16	
20 až 50 tisíc obyvatel	12	25
50 až 100 tisíc obyvatel	8	
město s více než 100 tisíci obyvateli	23	24

Středoškolská mládež (15 – 19 let)

Region:	1997	2002
Praha	13	13
Střední Čechy	11	5
Jižní Čechy	11	15
Západní Čechy	12	14
Severní Čechy	11	14
Východní Čechy	14	14
Jižní Morava	11	14
Severní Morava	17	11

Mládež ve věku 20 – 26 let

Region:	1997	2002
Praha	12	13
Střední Čechy	11	13
Jižní Čechy	8	13
Západní Čechy	11	13
Severní Čechy	12	10
Východní Čechy	10	13
Jižní Morava	19	13
Severní Morava	17	12

